

МОЛИКА АУСН Een actuele lezersvraag over het brandveilig maken van textiele kunstvoorwerpen leidde tot een rondvraag bij musea, brandweer, instituten en kunstenaars. De brandweer en musea willen brand en verlies van erfgoed te allen tijde voorkomen. De kunstenaar wil haar/zijn werk beschermd zien maar wil de waarde, zowel esthetisch als ook financieel, niet verminderen door impregneren met brandwerende middelen. Maar het werk wordt misschien niet tentoongesteld indien er geen certificaat van brandwerende bewerking is.

Brandveiligheid en textiele kunst

Het is nodig om het geheel in een breder kader te plaatsen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed organiseerde in november 2019 een symposium over brandrisico's voor cultureel erfgoed en monumentale gebouwen. De dramatische brand in de Notre Dame in Parijs en het grote verlies van erfgoed werden toegelicht door Thierry Burger, brandpreventie-adviseur voor erfgoed en werkzaam op het Ministerie van Cultuur in Parijs. Hij vertelde over de brand, hoe de brandweer heeft gehandeld én over het plan om de brandveiligheid van de vele kathedralen in Frankrijk te vergroten. Wat kunnen wij hiervan leren?

ZWAKSTE SCHAKEL

Brandveiligheidsvoorzieningen beperken het risico van brand, maar het gedrag van de mens blijft de zwakste schakel. Voor de

eisen betreffende brandwerende eigenschappen van musea, de brandveiligheid en het behoud van erfgoed gelden uitvoerige regels. Deze vallen onder de controle van de brandweer en verzekeringsmaatschappijen. Moet alles kunnen of kunnen musea met het oog op brandveiligheid beperkingen opleggen of maatregelen eisen?

MUSEUMVERENIGING

Bente Bergmans, medewerkster bij de Museumvereniging: 'Alle musea aangesloten bij de Museumvereniging voldoen aan de Museumnorm; een kwaliteitskader bestaande uit

zeventien normen op de terreinen bedrijfsvoering, collectie en presentatie. Norm zes vraagt van het museum om beleid te hebben voor de veiligheid van personen en collecties. In die norm verwijzen we naar de handleiding voor het maken van een calamiteitenplan voor collectiebeherende instellingen en verwijzen we ook naar de website van de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed die verschillende publicaties en handreikingen biedt op dit onderwerp.¹ De onafhankelijke stichting Museumregister Nederland toetst op initiatief van een museum zelf of het voldoet aan de Museumnorm. Een museum dat voldoet aan de norm wordt opgenomen in het Museumregister. Vervolgens kan het museum lid worden van de Museumvereniging. Om in detail te weten hoe de toetsing van norm zes verloopt, raad ik aan om met het Museumregister zelf contact op te nemen.²

TEXTIELE KUNST EN BRANDPREVENTIE

Kunstenaars die met textiele materialen werken, wordt meestal gevraagd: 'Zijn de kleuren lichtecht? Kan het werk tegen stof?' De vraag naar brandwerende eigenschappen wordt zelden gesteld door particuliere kopers of galleries, wél bij textiele werken voor toepassing in het interieur, zoals bijvoorbeeld wandkleden of gordijnen. Hiervoor bestaan industriële oplossingen en impregneertechnieken. Hoe zit het met kunstobjecten gemaakt van textiel materiaal? Brand moet te allen tijde worden voorkomen, maar textiele materialen worden aangetast door impregneermiddelen. Iedere conservator, restaurator en kunstenaar gruwet bij het idee dat een textiel object wordt behandeld met een middel dat het uiterlijk en het materiaal kan aantasten.

MUSEUM ROTTERDAM

Sjouk Hoitsma, conservator mode en textiel van Museum Rotterdam, vertelt: 'Niets wat betreft de collectie of te exposeren materiaal wordt ooit brandwerend gemaakt. Je weet immers nooit of dit later problemen gaat opleveren bij behoud. Alleen textiel dat als aankleding voor een tentoonstelling wordt gebruikt, wordt behandeld.' De expertmedewerker voegt eraan toe: 'Het komt wel eens voor dat wij een verduisterend doek over een bepaalde ruimte hangen om bijvoorbeeld het licht beter te kunnen regelen. Voor ons is het vooral van belang dat als wij in een ruimte een plafond van stof maken, de sprinklers niet geblokkeerd worden en het water de brandhaard bereikt. Anders zou de brandweer geen goedkeuring geven aan de tijdelijke aanpassing van onze ruimte.'

CENTRAAL MUSEUM

Ninke Bloemberg en Lotte van Schellen, van het Centraal Museum in Utrecht laten weten: 'We hebben de afgelopen jaren diverse modetentoonstellingen gemaakt. Zowel modestukken uit onze eigen collectie als bruiklenen uit andere collecties, behandelen wij nooit tegen brandgevaar. Alle inrichtingsmaterialen daarentegen, worden wel uitvoerig behandeld voor de brandveiligheid. Een goed voorbeeld daarvan is een zaal in onze modetentoonstelling over ontwerper Duran Lantink (zie afb. 1). De zaal was volledig bedekt met textiel, uiteraard geïmpregneerd, en daar tussen hingen een aantal objecten van de ontwerper, die niet behandeld waren. Om schade of aantasting te voorkomen worden kunstobjecten dus nooit zomaar behandeld, maar de omgeving wordt zo veilig mogelijk gemaakt, om brandgevaar te voorkomen.'

TEXTIELMUSEUM

Suzan Rüsseler en Jantiene van Elk van het TextielMuseum in Tilburg vertellen: 'Wij handhaven geen procedés om textiele tentoonstellingsobjecten brandveilig te maken. De objecten uit onze collectie zijn van textiele en aan textiel verwante materialen vervaardigd, net als de objecten die we in bruikleen ontvangen. Er zijn behandelingen voor het brandveilig maken van textiel, maar die veranderen de visuele verschijning en de haptische kwaliteit van

Foto's

1 Duran Lantink, collectie Old Stock, 2019, uit de tentoonstelling 'Duran Lantink: Old Stock' die liep van 13 juli t/m 27 oktober 2019 in het Centraal Museum in Utrecht (foto: Robert Oosterbroek).

Noten

1 <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/veilig-erfgoed>.

2 Neem contact op met het Museumregister door een e-mail te sturen naar bu-reau@museumregister-nederland.nl.

Bronnen: Instituut Fysieke Veiligheid (IFV), '10e Brandsymposium – Brandrisico's voor cultureel erfgoed in beeld. Wees de brand voor!', 19 november 2019, publicatie op www.museumcontact.nl.

Selcen Kilinc, F., *Handbook of Fire Resistant Textiles*, 2013, Elsevier Science and Technology. Op afspraak in te zien in de bibliotheek van het TextielMuseum te Tilburg.

objecten. Dat doet afbreuk aan de esthetische kwaliteit en brengt behoorlijke kosten met zich mee. Ik vraag me af of dat in andere musea wel gebeurt, bijvoorbeeld bij mode, wat ik me haast niet kan voorstellen, want dan zou je van heel veel partijen geen bruiklenen meer ontvangen. Wel moet doek dat voor de tentoonstellingsbouw wordt gebruikt (zoals textiele panelen of gordijnen) brandveilig zijn. Dat is een zekere contradictie – expomateriaal wel brandveilig en de objecten zelf niet. Kunstenaars en ontwerpers die in het TextielLab aan opdrachten voor gebouwen werken, moeten aan de brandveiligheidseisen van een opdrachtgever voldoen, en die kunnen per land verschillen. Meestal wordt daarom voor dit soort opdrachten Trevira CS gebruikt. In een bijzonder geval, zoals het gordijn voor de bibliotheek in Qatar, is er een brandwerende na-behandeling ontwikkeld door het Lab in samenwerking met andere partijen.'

TOEPASSING VAN BRANDVERTRAGERS

Online zijn verschillende impregneermiddelen en methoden te vinden. Om brandveiligheid (brandvertraging) te garanderen worden bij het middel een spray of, na de professionele behandeling door een bedrijf, certificaten verstrekt met door TNO vastgestelde NEN-normen.

kM redacteur Harald Schole voegt een aantal algemene aandachtspunten over de brandveiligheid bij tentoonstellingen toe: 'Als algemene randvoorwaarden van een tentoonstelling is van belang: of warmte kan ontsnappen, het aantal bezoekers, de ventilatie en de aanwezigheid van brandmelders als ook de omgeving: de hardware van het gebouw. Bewegende delen, projecties, elektra en verlichting vormen een hoger risico voor brand dan statisch materiaal. Bij tijdelijke installaties van kunstenaars zie ik dat de (brand)veiligheid weinig aandacht krijgt.' ●